

Inhoudsopgave

Voorwoord van de promotor	V
Dankwoord van de auteur	VII
DEEL I. Inleiding	1
TITEL 1. Probleemstelling	1
HOOFDSTUK 1. Maatschappelijke realiteit	1
HOOFDSTUK 2. Huidig juridisch kader	6
AFDELING 1. Oorspronkelijke afstamming	6
AFDELING 2. Adoptie	13
AFDELING 3. Pleegvoogdij	23
AFDELING 4. Voogdij	32
AFDELING 5. Provoogdij	40
AFDELING 6. Pleegzorg	45
AFDELING 7. Gemeenrechtelijke lastgevingsovereenkomst	54
HOOFDSTUK 3. Besluit	61
TITEL 2. Plan	64
HOOFDSTUK 1. Doelstelling	64
HOOFDSTUK 2. Situering	64
HOOFDSTUK 3. Onderzoeksvragen	67
HOOFDSTUK 4. Structuur	68
TITEL 3. Methodologie	69
HOOFDSTUK 1. Analyse van internationale en Europese regelgeving	69
HOOFDSTUK 2. Analyse van Belgische regelgeving	70
HOOFDSTUK 3. Rechtsvergelijkende methode	70
HOOFDSTUK 4. (Beperkte) rechtshistorische methode	73
HOOFDSTUK 5. Toepassing van het gelijkheidsbeginsel	73
HOOFDSTUK 6. Menswetenschappelijke literatuurstudie	74
TITEL 4. Terminologie in het licht van artikel 8 EVRM 	74
HOOFDSTUK 1. Uitgangspunten van dit onderzoek	75

AFDELING 1. Flexibel familiebegrip	75
AFDELING 2. Onderscheid tussen de horizontale partnerrelatie en de verticale relatie tussen (zorg)ouder en kind	82
HOOFDSTUK 2. Vereisten voor familielevens binnen de horizontale partnerrelatie	83
AFDELING 1. Samenwoning	83
§ 1. Overzicht van rechtspraak	83
§ 2. Analyse: samenwoning is noch een noodzakelijke, noch een voldoende voorwaarde voor familielevens tussen partners	87
AFDELING 2. Geïnstitutionaliseerde samenlevingsvorm.....	89
§ 1. Overzicht van rechtspraak	89
§ 2. Analyse: een geïnstitutionaliseerde samenlevingsvorm is geen noodzakelijke voorwaarde, maar soms wel een voldoende voorwaarde voor familielevens tussen partners	93
AFDELING 3. Seksuele geaardheid	94
§ 1. Overzicht van rechtspraak	94
§ 2. Analyse: seksuele geaardheid is irrelevant voor familielevens tussen partners	96
AFDELING 4. Een kind binnen de partnerrelatie	96
§ 1. Overzicht van rechtspraak	96
§ 2. Analyse: een kind binnen de partnerrelatie is noch een noodzakelijke, noch een voldoende voorwaarde voor familielevens tussen partners	98
AFDELING 5. Tussenbesluit	100
§ 1. Ontstaan	100
§ 2. Beëindiging	101
HOOFDSTUK 3. Onderzoek naar de vereisten voor familielevens binnen de verticale relatie tussen (zorg)ouder en kind	101
AFDELING 1. Biologische band.....	101
§ 1. Overzicht van rechtspraak	102
A. Vrouwelijke (zorg)ouder	102
B. Mannelijke (zorg)ouder.....	109
§ 2. Analyse: een biologische band is noch een noodzakelijke, noch een voldoende voorwaarde voor familielevens tussen (zorg)ouder en kind	117

AFDELING 2. Impact van de beschermingswaardige horizontale partnerrelatie	118
§ 1. Overzicht van rechtspraak	118
§ 2. Analyse: impact van de beschermingswaardige horizontale partnerrelatie is geen noodzakelijke, maar wel een voldoende voorwaarde voor familielevens tussen (zorg)ouder en het kind geboren binnen de relatie	121
AFDELING 3. Samenwoning	122
§ 1. Overzicht van rechtspraak	122
§ 2. Analyse: samenwoning is noch een noodzakelijke, noch een voldoende voorwaarde voor familielevens tussen (zorg)ouder en kind	127
AFDELING 4. Opvoedende rol in hoofde van de (zorg)ouder	129
§ 1. Overzicht van rechtspraak	129
§ 2. Analyse: de opvoedende rol is noch een noodzakelijke, noch een voldoende voorwaarde voor familielevens tussen (zorg)ouder en kind	133
AFDELING 5. Tussenbesluit	134
§ 1. Ontstaan	134
§ 2. Beëindiging	135
HOOFDSTUK 4. Besluit.....	135
AFDELING 1. Familielevens.....	135
AFDELING 2. Partner	137
AFDELING 3. Kind	137
AFDELING 4. Zorgouder.....	138
AFDELING 5. Ouder.....	139
DEEL II. Nood aan wetgevend optreden.....	141
TITEL 1. Arrest van het (toenmalige) Arbitragehof d.d. 8 oktober 2003	141
HOOFDSTUK 1. Antecedenten.....	141
HOOFDSTUK 2. Juridische analyse.....	142
AFDELING 1. Gelijkheidstest	142
§ 1. Vergelijkbaarheidstoets	142
§ 2. Rechtvaardigingstoets	143

A. Doeltoets	144
B. Objectiviteitstoets	144
C. Pertinentietoets	144
D. Proportionaliteitstoets	145
AFDELING 2. Oordeel van het Hof	145
TITEL 2. Advies van de Raad van State inzake zorgouderschap d.d. 7 oktober 2005	147
HOOFDSTUK 1. Synthese van de ingediende wetsvoorstellen en amendementen	147
AFDELING 1. Beoogde opvoedingssituatie	148
AFDELING 2. Voorgestelde oplossingen	149
§ 1. Adoptie.....	149
§ 2. Stiefouderschap.....	149
AFDELING 3. Rechtsgevolgen	150
§ 1. Adoptie.....	150
§ 2. Stiefouderschap.....	150
HOOFDSTUK 2. Het eigenlijke advies.....	151
AFDELING 1. Begripsomschrijving 'stiefouder' of 'stiefouderschap'	151
AFDELING 2. Inhoud	151
§ 1. Algemeen juridische context	152
§ 2. Specifieke aandachtspunten	153
AFDELING 3. Draagwijdte	155
TITEL 3. Een blik over de grenzen.....	157
TITEL 4. Besluit	162
DEEL III. Uitgangspunten	165
TITEL 1. Familieleven in de zin van art. 8 EVRM	165
TITEL 2. Belang van het kind en belang van de zorgouder	166
HOOFDSTUK 1. Belang van het kind	167
AFDELING 1. Situering	167
AFDELING 2. Invulling	172
§ 1. Socialisatie en begeleiding tot volwassenheid	173

§ 2. Continuïteit in de opvoeding	176
HOOFDSTUK 2. Belang van de zorgouder	179
AFDELING 1. Situering	179
AFDELING 2. Invulling	179
§ 1. Opvoedende rol	179
§ 2. Erkenning van de eigenheid van de opvoedende rol	180
HOOFDSTUK 3. Afweging tussen belang van het kind en belang van de zorgouder	181
DEEL IV. Grondslag en toepassingsvoorwaarden	185
TITEL 1. Grondslag	185
HOOFDSTUK 1. Mogelijke aanknopingspunten	185
AFDELING 1. Afstammingsrecht	186
AFDELING 2. Gezagsrecht	187
HOOFDSTUK 2. Keuze voor gezagsrecht	189
AFDELING 1. Finaliteit van het ouderlijk gezag	190
AFDELING 2. Kenmerken van het ouderlijk gezag	197
AFDELING 3. Buitenlandse ervaringen	198
HOOFDSTUK 3. Besluit	198
TITEL 2. Materiële toepassingsvoorwaarden	201
HOOFDSTUK 1. Verticale relatie tussen kind en zorgouder	204
AFDELING 1. Rechtsvergelijkende analyse	204
§ 1. (Aan)verwantschap	204
A. (Aan)verwantschapsbeletselen	205
B. Afwezigheid van (aan)verwantschapsbeletselen	206
§ 2. Samenwoning van kind met zorgouder	208
A. Wettelijke vereiste	208
B. Rechterlijk beoordelingselement	209
§ 3. Opvoedende rol	213
A. Wettelijke vereiste	213
B. Rechterlijk beoordelingselement	215
C. Geen wettelijke vereiste	217
AFDELING 2. Zorgouderschapstatuut - <i>de lege ferenda</i>	218

§ 1. Geen (aan)verwantschapsvereiste	218
§ 2. Geen samenwoningsvereiste	221
§ 3. De zorgouder moet (willen) opvoeden	222
HOOFDSTUK 2. Horizontale relatie tussen ouder en zorgouder	229
AFDELING 1. Rechtsvergelijkende analyse	229
§ 1. Vertrouwensrelatie van ouder met zorgouder	230
A. Wettelijke vereiste als geïnstitutionaliseerde samenlevingsvorm.....	230
B. Wettelijke vereiste van vertrouwensrelatie	232
i. Positieve voorwaarde ('betrouwbaarheid')	232
ii. Negatieve voorwaarde ('wantrouwen')	234
§ 2. Samenwoning van ouder met zorgouder	237
A. Wettelijke vereiste	237
B. Rechterlijk beoordelingselement	238
§ 3. Uitoefening van ouderlijk gezag in hoofde van de ouder met wie de zorgouder een vertrouwensrelatie of het ontbreken daarvan bewijst	241
A. Wettelijke vereiste van uitoefening	242
i. Vereiste van exclusieve uitoefening	242
ii. Geen vereiste van exclusieve uitoefening	247
B. Geen wettelijke vereiste van uitoefening.....	248
AFDELING 2. Zorgouderschapstatuut - <i>de lege ferenda</i>	248
§ 1. Vereiste van vertrouwensrelatie met minstens een van de ouders	249
§ 2. Geen samenwoningsvereiste	254
§ 3. Vereiste van ouderlijk gezag in hoofde van de ouder met wie de zorgouder een vertrouwensrelatie heeft	256
§ 4. Vereiste van afwezigheid van een andere zorgouder in verhouding met de ouder met wie een vertrouwensrelatie bestaat en in wiens hoofde ouderlijk gezag bestaat	258
HOOFDSTUK 3. Besluit.....	259
TITEL 3. Procedurele toepassingsvoorwaarden	262
HOOFDSTUK 1. Rechtsvergelijkende analyse.....	263

AFDELING 1. Via een geregistreerde overeenkomst.....	263
AFDELING 2. Via rechterlijke beslissing.....	266
§ 1. <i>Ratio</i>	266
§ 2. Bevoegdheid van de rechter	267
A. Legaliteitscontrole.....	267
B. Opportuniteitscontrole	271
§ 3. Rol van het kind	278
A. Proces(on)bekwaam.....	278
B. Hoorrecht	280
i. Leeftijdsgrens	284
ii. Geen leeftijdsgrens.....	288
AFDELING 3. Van rechtswege.....	303
HOOFDSTUK 2. Zorgouderschapsstatuut - <i>de lege ferenda</i>.....	306
AFDELING 1. Via zorgouderschapsverklaring	306
§ 1. Verantwoording	306
§ 2. Werking.....	310
A. Verklaring voor de ambtenaar van de burgerlijke stand .	311
B. Gemeenschappelijke verklaring	312
C. Vermeldingen in de verklaring	316
AFDELING 2. Via rechterlijke beslissing.....	317
§ 1. Verantwoording	317
§ 2. Bevoegdheid	317
A. Legaliteitscontrole.....	319
B. Opportuniteitscontrole.....	320
HOOFDSTUK 3. Besluit.....	323
DEEL V. Statuut van de zorgouder.....	325
TITEL 1. Titularisschap vs. uitoefening van het ouderlijk gezag.....	325
HOOFDSTUK 1. Rechtsvergelijkende analyse.....	325
AFDELING 1. Eerste type: toekenning van het titularisschap van het ouderlijk gezag aan de zorgouder.....	326
AFDELING 2. Tweede type: toekenning van de uitoefening van het ouderlijk gezag aan de zorgouder.....	329

HOOFDSTUK 2. Zorgouderschapsstatuut - *de lege ferenda*.....330

AFDELING 1. Toekenning van de uitoefening van het gezag aan de zorgouder 331

AFDELING 2. Gevolgen voor de uitoefening van het ouderlijk gezag door de ouder(s) 333

TITEL 2. Rechten en plichten van de zorgouder 337

HOOFDSTUK 1. Rechtsvergelijkende analyse.....338

AFDELING 1. Eerste type: toekenning van de uitoefening van alle bestanddelen van het ouderlijk gezag 339

§ 1. Recht (en plicht) om beslissingen te nemen met betrekking tot de persoon van het kind..... 339

§ 2. Recht (en plicht) om de goederen van het kind te beheren 343

§ 3. Recht om de opbrengsten van het vermogen van het kind te genieten 346

§ 4. Recht (en plicht) om het kind te vertegenwoordigen..... 347

§ 5. Plicht om levensonderhoud te verschaffen aan het kind . 350

§ 6. Plicht tot vergoeding van schade ingevolge de onrechtmatige daad van het kind 354

§ 7. Plicht tot respect ten aanzien van het kind 355

AFDELING 2. Tweede type: toekenning van (de uitoefening van) enkele bestanddelen van het ouderlijk gezag 356

§ 1. Recht (en plicht) om beslissingen te nemen met betrekking tot de persoon van het kind..... 357

§ 2. Recht (en plicht) om het kind te vertegenwoordigen in de toegekende rechten en in noodsituaties 363

§ 3. Onrechtstreekse plicht om het kind levensonderhoud te verschaffen in geval van een huwelijk of geregistreerd partnerschap 366

§ 4. Plicht tot vergoeding van schade ingevolge de onrechtmatige daad van het kind 367

§ 5. Plicht tot respect ten aanzien van het kind 369

HOOFDSTUK 2. Zorgouderschapsstatuut - *de lege ferenda*.....370

AFDELING 1. De ouder van het kind oefent het ouderlijk gezag uit 371

§ 1. Verantwoording 371

§ 2.	Inhoud	372
A.	Recht (en plicht) van zorg.....	372
B.	Recht (en plicht) om het kind te vertegenwoordigen in dagelijkse opvoedingsaangelegenheden en noodsituaties.....	380
C.	Plicht om het kind levensonderhoud te verschaffen	384
D.	Plicht tot vergoeding van schade ingevolge de onrechtmatige daad van het kind.....	390
E.	Plicht tot respect ten aanzien van het kind	392
AFDELING 2.	De ouder van het kind oefent het ouderlijk gezag niet uit	393
§ 1.	Verantwoording	394
§ 2.	Inhoud	394
A.	Recht (en plicht) van toezicht en informatie	394
B.	Plicht tot respect ten aanzien van het kind	397
TITEL 3. Rechten en plichten van het kind		397
HOOFDSTUK 1. Rechtsvergelijkende analyse.....		399
AFDELING 1.	Doelgebonden recht op opvoeding en uitoefening van het ouderlijk gezag	400
AFDELING 2.	Recht op participatie in de opvoeding	403
§ 1.	Recht om visie mee in overweging te nemen.....	404
§ 2.	Recht om te worden gehoord in gerechtelijke procedures	406
§ 3.	Recht om bepaalde rechtshandelingen alleen te stellen..	407
AFDELING 3.	Recht op levensonderhoud vanwege de zorgouder .	409
AFDELING 4.	Uitdrukkelijke of impliciete plicht tot respect ten aanzien van de zorgouder.....	409
HOOFDSTUK 2. Zorgouderschapstatuut - <i>de lege ferenda</i>.....		412
AFDELING 1.	Doelgebonden recht op (toezicht op) opvoeding en uitoefening van het ouderlijk gezag	413
AFDELING 2.	Recht op participatie in de opvoeding	416
AFDELING 3.	Recht op levensonderhoud vanwege de zorgouder .	417
AFDELING 4.	Plicht tot respect ten aanzien van de zorgouder.....	418
TITEL 4. Conventionele wijzigbaarheid van het statuut		419

HOOFDSTUK 1. Rechtsvergelijkende analyse.....	419
AFDELING 1. Eerste type: rechterlijke tussenkomst	420
AFDELING 2. Tweede type: eenzijdige, conventionele of rechterlijke wijziging	422
HOOFDSTUK 2. Zorgouderschapsstatuut – de lege ferenda	423
AFDELING 1. Verantwoording	423
AFDELING 2. Procedurele voorwaarden.....	425
§ 1. Overeenkomst.....	425
A. Schriftelijk karakter	426
B. Partijen	427
C. Inhoud	427
i. Verplichte gegevens.....	427
ii. Uitbreiding.....	428
iii. Modalisering	432
§ 2. Rechterlijke homologatie	434
TITEL 5. Beëindiging van het statuut.....	436
HOOFDSTUK 1. Rechtsvergelijkende analyse.....	436
AFDELING 1. Automatische beëindigingsgronden	436
AFDELING 2. Niet-automatische beëindigingsgronden.....	441
§ 1. Eerste type: via rechterlijke tussenkomst	441
§ 2. Tweede type: via rechterlijke tussenkomst of door de partijen zelf.....	445
HOOFDSTUK 2. Zorgouderschapsstatuut - de lege ferenda.....	446
AFDELING 1. Automatische beëindigingsgronden	446
§ 1. Meerderjarigheid, ontvoogding of overlijden van het kind	446
§ 2. Adoptie van het kind	446
§ 3. Overlijden van de zorgouder of ontzetting van het ouderlijk gezag	447
§ 4. Ontneming van de uitoefening van het ouderlijk gezag in hoofde van de ouder	448
§ 5. Ontzetting van het ouderlijk gezag in hoofde van de ouder die door de zorgouder wordt geholpen.....	449
§ 6. Overlijden van een ouder.....	450

A.	Het kind heeft één juridische ouder	450
B.	Het kind heeft twee juridische ouders	451
§ 7.	Ouder bevindt zich in de voortdurende onmogelijkheid om het ouderlijk gezag uit te oefenen	453
AFDELING 2.	Niet-automatische beëindigingsgronden.....	455
§ 1.	Om gewichtige redenen	455
A.	Op verzoek van het Openbaar Ministerie.....	457
B.	Op verzoek van de zorgouder	458
C.	Op verzoek van de ouder(s)	459
D.	Op verzoek van het kind	461
§ 2.	Toekenning van de uitoefening van het ouderlijk gezag aan de ouder	463
AFDELING 3.	Gevolgen	464
Besluit	467
Schematisch overzicht	493
Bibliografie	499